

Kaja Kowalczuková

63/64

Ervín Hodulík

JÁNOVA
MAĽBA

A. S. Baske

STRIGY

D R Á M A 2 0 1 8

DRÁMA 2018

Dráma 2018 vychádza ako knižná podoba rovnomennej súťaže pôvodných dramatických textov v slovenskom a českom jazyku, ktorú organizuje Divadelný ústav.

V súťaži tento rok rozhodovala porota v zložení Miriam Kičiňová (dramaturgička, lektorka dramaturgie Činohry Slovenského národného divadla), Lucia Mihálová (dramaturgička Divadla Jána Palárika v Trnave), Marián Amsler (režisér, pedagóg na VŠMU v Bratislave, umelecký šéf Divadla DPM), Lenka Čepková (dramatička, scenáristka, dramaturgička Štúdiá 12 v Bratislave), Vladislava Fekete (dramaturgička, riaditeľka Divadelného ústavu). Víťazkou súťaže sa stala Kaja Kowalczuková s hrou *63/64*, druhé miesto patrí hre Ervína Hodulíka *Jánova malba*, tretie miesto obsadil-a autor-ka A. S. Baske s textom *Strigy*, za ktorý získal-a aj Cenu Činohry Slovenského národného divadla.

63/64

Kaja Kowalczuková

Nerada píšem. Rada nič nerobím.

Študovala som právo, divadelnú vedu a scenáristiku. Neštudovala som ekonómiu, informatiku ani medicínu.

Tancujem na Britney, Sanda Ciorbu a najradšej na Shakiru.

Rada pôsobím inteligentne.

Myslím si, že je vhodné neničiť nikomu život. No ešte vhodnejšie je mať v každej množine ľudí aspoň jedného úhlavného nepriateľa. Zen.

A niekedy klamem.

Na viac hriechov sa nepamätám.

UKAZUJÚ SA A SKRÝVAJÚ

NEZNÁMY MUŽ

Túžba byť poznaný a strach z tohto poznania. Strach zo seba. Taký patetický, taký ľudský.

BERTA

Dlhé temné vlasy plné odvahy a lásky. Žiarivá, tvrdá a krehká.

MAMA

Tvrdá a krehká. Roztrieštená, ukrytá za krátkymi bielymi vlasmi.

JONÁŠ

Realitu tvoria mnohé pohľady. Mnohé sa mýlia. Mnohé nie.

NARÁTOR

Čo ste povedať mohli, chceli, mali, len ste to nedokázali.

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

NEZNÁMY CHLAPEC

ERNEST

DETI

VOJACI

BLONDÍNA

PÁN ANDERSON

TAKÁ ŽENA

STRÁŽKYŇA

DOKTOR

PRÁVNIK

NEKROLÓG

ARCHITEKTONICKÉ MODELY

SPRIEVODCA

Počíta sa s využívaním projekcií, postmoderných postupov, postdramatického pohľadu a predstavivosti.

Projekcie nie sú realizačnou nevyhnutnosťou, sú len tou najjednoduchšou možnosťou realizácie textu.

UPOZORNENIE: Napriek využívaniu niektorých postdramatických postupov, hra nerezignuje na naráciu. Dej tady máme, jo, jo, je však spleť, s málo lineárnou chronológiou, napodobňuje spoznávanie človeka.

PROLÓG

NEZNÁMY MUŽ

V dialke sú ženy, tancujú. Teda, nie sú až tak ďaleko.

Asi by som sa k nim mal pridať.

Tancujú tak slobodne, ľahko, neťažia ich očakávanía,

neťažia ich bolesti,

ani sklamanía.

Nie, moja mama tam nie je. Nikoho tam nepoznám. Tancujú, sú svojím protikladom a sebou zároveň. Na tvárach sa im jagajú kvapky poznania.

Asi by som sa k nim chcel pridať.

Chcel by som poznať, ako mnou prejde hudba. Čo po nej zostane. Idem k nim. Ale zastaví ma ona.

Objavia sa veľké schody a zastaví ho Strážkyňa.

STRÁŽKYŇA

Kto si? Ale tak naozaj?

NEZNÁMY MUŽ

A ja jej odpovedám: Nie, nie... To... to nie je fér... Mala si sa len spýtať – ktorý tvor ráno chodí po štyroch, na obed po dvoch...

STRÁŽKYŇA

Kto si?

NEZNÁMY MUŽ

Tak len odchádzam... A vôbec... nechcem o tom hovoriť. Aspoň dnes nie.

1 RYBA NECÍTI

NARÁTOR

Vlaky ako vlny prichádzajú a odchádzajú.

Ozve sa nezrozumiteľné staničné hlásenie. Ostrým ženským hlasom.

HLÁSENIE

Vžbjkalsd hgskdg au isadfahgha hsdaufs koľaji. Kjabgshlix jhgdsd jhdkjal gtfa.

Na nástupišti je rušno, masy čakajúcich sa rýchlo rozplývajú v spoločnej entropii. Neznámy muž má vlastný čas. Na chvíľu zdvihne hlavu, pozerá na reproduktor pod strechou a snaží sa započúvať do hlásenia. Je to však úplne zbytočné, a tak sa ďalej venuje pozorovaniu prázdna.

HLÁSENIE

Opakujem. Vžbjkalsd hgskdgd au isadfahgha hsdauufs koľaji. Kjab-gjshlix jhgsg jhdkjal gtfa.

*Neznámy muž sa pozerá pred seba. Na koľaji pred ním zastane vlak.
V kupé.*

NARÁTOR

V kupé sedí Neznámy muž a oproti nemu atraktívny mladý chlap, Jonáš.

(Projekcia.) Detail na tvár mladého atraktívneho Jonáša, sediaceho na starej červenej koženej sedačke. Jonáš pozerá neprítomne pred seba, občas žmurkne. Počuť rytmický zvuk vlaku, inak nič. Záber sa veľmi pomaly vzdáľuje.

NARÁTOR

Jonáš trpel utkvelou predstavou...

(Projekcia.) Detail cez stredne veľké akvárium, do ktorého pomaly padajú lupienky krmiva pre rybky. Lupienky sa vo vode vznášajú, prechádzajú popred riasy. Cez vodu vidíme tvár Jonáša, stojí sklonený pred akváriom a sleduje rybky hryzkajúce lupienky. Jonáš zaostrí pohľadom na jednotlivé farebné rybky, jedna má výrazne ohryzenú pravú plutvu, inej ostal z chvosta už len kýptik, ďalšia má namiesto očka krvavé prázdne miesto.

JONÁŠ

... že jeho rodinu zožerie obrovská ryba. Nie tak, ako sa postupne nevinne požierajú tie suky v akváriu. Veľká ryba to urobí na jeden hlt.

(Projekcia.) Záber vycentrovaný na Jonáša, ten sa vystrie a preglgne.

JONÁŠ

Už čoskoro.

(Projekcia.) Rýchly sled obrázkov potravín a nápojov, falafel usporiadaný do tvaru ryby, bajgel v tvare ryby, údená ryba, gumené cukríky rybičky, normálny krajec chleba s maslom, ktorý sa vzápätí vymení za tanier s krajcom chleba v tvare ryby.

NARÁTOR

Vedel to, pretože vízia sa už neobmedzovala výlučne na rannú kávu, vízia sa začala zúčastňovať aj ďalších chodov.

Projekcia jedál sa postupne mení na Rorschachov test.

NARÁTOR

Dokonca navštívil renomovaného psychológa.

Rorschachove škrvny postupne získavajú kontúry ryby.

JONÁŠ

Ryba ho však prenasledovala neustále.

Jonáš v kupé neprítomne hľadá pred seba. Jonáš stále neprítomne hľadá pred seba.

NARÁTOR

Jonáš tak najprv stratil apetít, potom získal auru chradnúceho muža, a teraz sedí vo vlaku.

Po chvíli si prejde rukou po brade a takmer nebadateľne zakýva hlavou.

JONÁŠ

Musí rybu zastaviť. Jedine on.

Tlmený rytmický zvuk rútiaceho sa vlaku zrazu preruší hlasné otvorenie dverí. V kupé sa objaví tučný muž v teplákoch a farebnom drese neznámeho futbalového tímu. Tučný muž drží vozík plný predraženého nekvalitného občerstvenia.

MUŽ S OBČERSTVENÍM

Kávička, čajíček, zábavná pyrotechniká...

Muž pozerá na Jonáša a potom obráti zrak na druhú stranu kupé. Na stranu, ktorá bola doposiaľ tmavá. Vidíme, že presne oproti Jonášovi sedí Neznámy muž. Nik viac v kupé nesedí.

Jonáš aj Neznámy muž nezainteresovane synchronizovane pokrúti hlavou.

Muž s občerstvením prevráti očami, razantne zabuchne dvere a ide ďalej.

Jonáš sa pozrie na zem na svoje topánky a na čierne nablýskané oxfordky Neznámeho muža v čiernom oproti nemu. Ich topánky sa takmer dotýkajú.

Jonáš si hlasno nespokojne povzdychne, pokrúti hlavou, otvorí noviny. Nevenuje pozornosť hlasnému povzdychnutiu Neznámeho muža.

NARÁTOR

Jonáš si vôbec nevšimol, kedy si do drobného kupé prisadol Neznámy muž.

JONÁŠ

A ak mám byť úprimný, to, že si sadol presne oproti mne, považujem za vrcholne otravné.

NARÁTOR

Špičky nablýskaných oxfordiek sa takmer dotýkali špičiek Jonášových.

Rovnaké póly v poli diskomfortu.

Ako sa tak kupé postupne zmenšovalo, lebo medzi časom a priestranosťou kupé existovala neutešená nepriama úmernosť, hrozba náhodného dotyku sa čoraz častejšie stávala skutočnosťou.

No aspoň pohľady sa im nestretli.

Ani raz.

Jonáš a Neznámy muž si s úľavou povzdychnú.

NARÁTOR

Možno aj preto si Jonáš nevšimol, že Neznámy muž celý v čiernom by potreboval vreckovku na slzami rozleptané oči. Pritom Jonáš mal vreckoviek plné vrecká. Neznámy muž zas vôbec nezaregistroval Jonášovo ľavé líce, na ktoré sa v upotenom vlakovom spánku otlačili asi štyri riadky nekrológu z lokálnych novín.

NEKROLÓG

... zostáva po ňom prázd...

... iestnom dome smúť...

... zosnulá Berta Horv...

... nás zasiahlo nepripr...

2 STRIH

Množstvo dlhých tmných vlasov. Vlasy sa lesknú, vlasy sa hmýria, vlasy sú dlhé a pevné a hrdé.

BERTA

Strih.

Zrazu vlasy pretínajú nožnice, razantne, isto.

Na betónovú dlážku dopadajú dlhé ťažké pramene hustých tmavých vlasov. Keď dopadajú, znie to akoby dopadalo niečo veľmi ťažké.

BERTA

Cvak, cvak, cvak, cvak, cvak, cvak, CVAK, cvak. Cvak.

NARÁTOR

Padajú na zem vlások za vláskom mnohé roky ukryté v Bertiných dlhých tmných vlasoch.

BERTA

Roky to ale neboli temné, naopak, žiarili ako 230 platinový blond.

Filharmónia.

V honosnej zlato-červenej koncertnej sále vidíme sústredné polkružnice hudobníkov. Flauty, husle, trúbky, triangel. Sálou sa nesie zvuk čela. Uprostred všetkých hudobníkov žiarí Berta, mladá dievčina s dlhými tmavými vlasmi. Sústredene hrá na čelo.

BERTA

To bolo tak. Najprv som žiarila ako najmladšia členka filharmónie.

NARÁTOR

Tej národnej.

Berta hrá oduševnene. Pár vlasov sláku sa trhá a len vejú za presnými pohybmi sláku.

BERTA

Tu človek sám vedie svoju ruku.

Sám. Sama. Ja.

Zrazu sa na Berte objavujú dve svetielka, akoby odrazy z dvoch zrkadielok.

Dve svetielka sú v páre, nerozhádzajú sa. Prechádzajú po kontrabase, potom po Berte. Prechádzajú po jej rukách, po vlasoch, po perách, po jej tmavohnedých očiach – vtedy Berta žmúri, lebo jej svietia do očí, no usmieva sa.

Trhne hlavou, aby sa vyhla svetielkam a veľmi sa usmieva. Smeje sa polichotene a síce sa nečervená, no vyrovnáva to svojim čistým hanblivým smiechom.

BERTA

Klasická Berta. Počas koncertov nie je čas na reflexie. Na reflexie je čas málokedy. Chýbajú reflexné plochy. Počas koncertov rozhodne nie je čas na reflexie.

No pár neodbytných očí z hľadiska aj tak odráža ku mne sladké signály.

Žiariaca Berta za čelom sa čoraz viac usmieva a pozerá do hľadiska na usmiateho mladého muža s elegantným účesom a v elegantnom obleku. Je to Druhý muž impéria. Obaja sa na seba fascinovane usmievajú.

BERTA

Svetielka nežne kľžu a príjemne hrejú. Ách.

Hudba sa dynamizuje, ich pohľady sa striedajú, ich pohľady sa stretajú.

BERTA

Ahoj. Som Berta.

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

Prepáč?

BERTA

Len hovorím, že som Berta. Nemusíš sa ospravedlňovať.

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

To asi nemusím.

Druhý muž impéria sa usmeje.

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

City predbiehajú môj inštinkt.

Berta, tak žiaríš.

BERTA

A ty tú žiaru odrážaš,

A mne sa to tak páči,

A zdá sa mi, že sme tým spojení

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

Chcem ju odrážať,

Chcem, aby mnou prechádzala,

Chcem, aby ju moje zrenice uchovali vo mne.

BERTA

Tak som z filharmónie odišla.

Pretože ma čakal nový život.

Pretože na ľavom prstenníku mi zasvietila rovnaká obrúčka ako Druhému mužovi priemyselného impéria. Tomu so zrkadlovými očami.

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

Najprv sme sa nastáhovali do nenápadne okázalej funkcionalistickej vilky.

BERTA

Žiarim najlepšie s tebou.

Tvoja Berta.

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

Potom som rozkrútil dlhými rukami vrtuľu.

BERTA

Ničoho sa nebojím,

Tá žiara presvecuje moje vnútro

Vidím tak každú svoju vnútornosť

A vidím, že všetky sú silné

Tak silné

Ničoho sa nebojím.

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

Zapnúť bundy,

Nasadiť okuliare,

Naskočiť do nášho privátneho biplánu.

BERTA

Spolu dýchať riedky vzduch,

Predierať sa obláčikmi,

Skúšať mäkké pristátia,

Mäkké drogy,

Piť tvrdé drinky v salónoch európskych metropol.

DRUHÝ MUŽ IMPÉRIA

a veľmi, veľmi, veľmi veľa sa

usmievať.

BERTA

Nielen do fotoaparátov.

Ž tém. Ž tém. Ó ui ž tém. Ó, Mon amúh.

3 NESCHODNÉ

Neznámy muž v čiernom sediaci oproti Jonášovi sa pozerá von oknom.

Kupé je síce to isté, no je o niečo menšie.

Obaja muži, Jonáš aj Neznámy muž, sa mierne prekvapene a mierne nespokojne pozerajú, aké je kupé malé, nesvojo sa hmýria na mieste. Jonáš aj Neznámy muž v ňom sedia prikrčení, aby si neudreli hlavu o strop. Neznámy muž sa pozrie na zem, opatrne presunie svoju nohu tak, aby sa nedotkol Jonášovej a preloží si ju cez druhú nohu. Chcel by si vystrieť nohy, ale nie je kde. Neznámy muž sa bezradne zahľadí von oknom. Vonku je noc, iba občas vidieť svetlá naokolo. Po okne steká dážď.

NARÁTOR

Neznámy muž sa opäť raz prichytil pri tom, ako nerozumie ľudským voľbám.

NEZNÁMY MUŽ

Neviem prísť na to, prečo si mladík v kupé zvolil miesto presne oproti mne.

Veď každé iné miesto by bolo pohodlnejšie. Pre oboch.

Ale ľudia si ubližujú, taká je už ich povaha, rozmýšľam ďalej.

A spomenul som si pri tom na mamu.

NARÁTOR

Ako tak spomínal, pustil sa do tichého plaču.

Neznámy muž pozerá von oknom. V odraze okna vidíme, že mu po tvári stekajú slzy. Nie je to iba dážd'. Školská jedáleň.

NARÁTOR

Neznámy muž mal problém komunikovať s ľuďmi už ako Neznámy chlapec.

Nikdy nevedel, čo má vlastne povedať.

Neznámy chlapec nesie modrú tácku s polievkou a oranžovým prívarkom. Sadá si k dlhému stolu k ostatným deťom. Berie lyžicu a v tichosti je polievku. Ostatné deti sa zatiaľ hlasno rozprávajú, presné slová zanikajú vo všeobecnom hluku jedálne.

DIEŤA 1

Realizuj sa.

DIEŤA 2

Nechce sa mi.

DIEŤA 1

Ale realita si to vyžaduje.

DIEŤA 2

Aj tak som dvojka.

Realita mi nie je naklonená.

DIEŤA 1

Vezmi ju do rúk, makaj, ohýbaj,

ohýbaj ju ako lyžičku.

Ohýbaj.

Nakloň ju k sebe.

DIEŤA 3

Privilegované reči privilegovaných detí.

DIEŤA 1

Len sa pozri na tie deti, nevedia pochopiť, že keď budú neustále kritické, zázrak nevidia.